خامنه‌ای تحریم‌های وضع‌شده بر خود را چالشی مستقیم با انقلاب می‌بیند

به قلم پاتریک کلاوسون (/fa/experts/patryk-klawswn-0) , مهدی خلجی (/fa/experts/mhdy-khljy-0)

۲۷ ژوئن ۲۰۱۹
همچنین دست‌یافتنی به
English (/policy-analysis/khamenei-will-see-sanctions-him-direct-challenge-revolution) /
العربية (/ar/policy-analysis/khamnyy-sytbr-alqwbat-ddh-thdyaan-mbashraan-llthwrt)

درباره نویسنده

پاتریک کلاوسون (/fa/experts/patryk-klawswn-0)
عضو ارشد و مدیرتحقیقات انستیتو واشنگتن برای سیاست خاور نزدیک

مهدی خلجی (/fa/experts/mhdy-khljy-0)
مهدی خلجی عضو ارشد و هموند پژوهشی خانواده لیبتسکی در انستیتو واشنگتن پژوهشگرِ تشیع فلسفه و کارشناس سیاست ایران

تحلیل کوتاه

رهبر ایران حاکمیت خود را ویژگی اصلی انقلاب اسلامی می‌داند از این‌رو تازه‌ترین فرمان کاخ سفید به مثابهٔ هدف قرار دادن کل نظام دیده می‌شود

در تحلیل تحریم‌های جدید آمریکا علیه ایران طبیعتا این پرسش مطرح می‌شود که تاثیر اقتصادی آن‌ها چه خواهد بود با این معیار فرمان اجرایی ۲۴ ژوئنِ پرزیدنت ترامپ ممکن است تاثیر چندان زیادی نداشته نباشد این فرمان نظام مالی آمریکا را به روی کسانی می‌بندد که با افرادِ منصوب علی خامنه‌ای رهبر ایران یا موسساتی که تحت کنترل این افراد هستند معامله می‌کنند

اما میزان تاثیر اقتصادی معیار درستی نیست هدف اصلی آمریکا این است که رهبران ایران را تحت فشار قرار دهد نه این‌که کشور را به فقر بکشاند برای همین بهتر است بپرسیم: تحریم‌های جدید چه تاثیری بر رهبران ایران خواهد داشت پاسخ روشن است: هیچ تحریمی برای عصبانی کردن مقامات ارشد رژیم نمی‌توانست بهتر از فرمان اجرایی ۲۴ ژوئن طراحی شود

از نگاه خامنه‌ای او خودِ انقلاب است

اساس انقلاب اسلامی ایران در سال ۱۳۵۸ ایده «ولایت فقیه» بود این سنگ‌بنایی بود که انقلاب روی آن ساخته شد و در قانون اساسی هم گنجانده شد –در قانون اساسی به فقیهِ حاکم کشور یعنی مقام رهبری قدرت و ولایت مطلقه اعطا شده است رهبر قبلی یعنی آیت‌الله خمینی یک بار فتوا داد که رهبر نه‌تنها می‌تواند هر قانون مدنی ایران بلکه هر بخشی از احکام شرعی را که مصلحت بداند به حالت تعلیق درآورد

خمینی بعد از به‌دست‌گرفتن قدرت در سال ۱۳۵۸ ولایت فقیه را چند گام جلوتر برد در دوران حکومت خمینی بسیاری از روحانیون

برجسته تمایل چندانی به این اصل نشان نمی‌دادند یا حتی منتقد ان بودند. با این‌حال خمینی همواره نظراتی از این دست مطرح می‌ساخت: «اطاعت تمام مسلمین حتی مراجع تقلید از احکام ولی فقیه واجب است ... بیعت با ولی فقیه بیعت با پیامبر است ... تصمیمات و اختیارات ولی فقیه در صورت تعارض با اراده و اختیار آحاد مردم بر اختیارات و تصمیمات اُمّت مقدّم است.»

علاوه بر این اختیارات خامنه‌ای یک کیش شخصیت تحمیلی برای خود ساخته است. رسانه‌های ایران نمی‌توانند از او با عنوان «رهبر» که در قانون اساسی آمده است یاد کنند بلکه مجبورند او را «رهبر معظم انقلاب» بخوانند. مقامات رسمی مرتبا در سخنرانی‌های مختلف نه‌تنها خواهان وفاداری به اصل ولایت فقیه هستند بلکه خواهان وفاداری به شخص خامنه‌ای هم هستند. آن‌هایی که منتقد خامنه‌ای به نظر می‌رسند حتی اگر هوادار اصل ولایت فقیه باشند که به او قدرت مطلق بخشیده به‌سختی تنبیه می‌شوند – همان‌طورکه درمورد مهدی کروبی و میرحسین موسوی نامزدهای پیشین ریاست‌جمهوری اتفاق افتاد.

خامنه‌ای از سال‌ها پیش گفته است که مخالفت با رهبری عنصر اصلی در طرح‌های پیشنهادی آمریکا برای تغییر رژیم در ایران است. مثلا در سال ۱۳۷۶ گفت: «استکبار جهانی [تکیه‌کلام او برای اشاره به آمریکا و متحدانش] تصور کرد که می‌تواند روش مؤثرتری را برای مبارزه با انقلاب اسلامی تجربه کند و بر همین اساس پس از مطالعه زیاد به این نتیجه رسید که باید رهبری انقلاب را هدف قرار دهد زیرا می‌داند که با وجود یک رهبر مقتدر در ایران اسلامی همه توطئه‌های آن‌ها نقش بر آب خواهد شد.»

فرمان ۲۴ ژوئن چه تاثیری خواهد داشت

مطابق یکی از بندهای فرمان اجرایی ۱۳۸۷۶ **(https://www.federalregister.gov/documents/2019/06/26/2019-13793/imposing-sanctions-with-respect-to-iran)** هر کس که به افراد منصوبِ رهبر ایران «کمک ضمانت یا حمایت مالی مادی یا تکنولوژیک یا کالاها و خدمات» ارائه کند دارایی‌هایش در آمریکا مسدود می‌شود. این افراد هم شامل «مقامات رسمی» می‌شوند و هم روسای «هر نهادی در ایران یا هر نهادی در خارج ایران که تحت مالکیت یا کنترل یک یا چند نهاد ایرانی باشد». ضمنا این فرمان به وزیر خزانه‌داری امکان می‌دهد که با مشورت وزیر خارجه علیه آن گروه از نهادهای مالی خارجی که «آگاهانه برای کسی یا به نیابت از کسی تراکنش‌های مالی بزرگ را اجرا یا تسهیل کرده باشند» که با معیارهای فوق همخوانی داشته باشد تحریم‌های سخت وضع کند.

برای نمونه حالا می‌توان علیه بانک‌های عراقی و لبنانی که برای نهادهایی حساب باز می‌کنند که روسای آن‌ها منصوبِ خامنه‌ای هستند اقدامات جدی انجام داد –نهادهایی مثل ستادهای بازسازی عتبات عالیات یا بسیاری از بنیادهای ظاهرا خیریه دیگر. به لحاظ فنی بسیاری از این نهادها مستقل از دولت ایران هستند و برای همین هم ضرورتا هدف تحریم‌های قبلی آمریکا نبودند (خصوصا در تحریم‌های سال ۲۰۱۲ دولت اوباما علیه سازمان‌های دولتی ایران). قابل توجه است که واشنگتن هیچ‌وقت بنیاد مستضعفان و جانبازان را مستقیما تحریم نکرده است. این بنیاد سازمان عظیمی است که سخت جنگیده تا خود را قانونا از دولت ایران مستقل نشان دهد با این‌که تحت کنترل مستقیم رهبر قرار دارد. این نهادها غالبا در عراق و لبنان و افغانستان و کشورهایی فعالیت دارند که تهدید آمریکا به اعمال تحریم و مجازات می‌تواند باعث شود بانک‌های محلی با این نهادها قطع رابطه کنند.

گام‌های بعدی خامنه‌ای

فرمان ۲۴ ژوئن با هدف‌گرفتن رهبر ایران آن‌هم به این شکل شخصی تاثیر گسترده‌تری هم خواهد داشت یعنی: متقاعدکردن او به این‌که هدف آمریکا ساقط کردن رژیم اوست. هرچند این موضوع باعث تقویت باور قدیمی او خواهد بود نکته مهم‌تر این است که آیا این فرمان باعث تغییر رفتارهایش می‌شود یا نه.

خامنه‌ای در سخنرانی ۲۹ می خود در ارزیابی استراتژی آمریکا گفت: راهبرد آن‌ها فشار با هدف خسته‌کردن طرف مقابل است. وقتی حس کردند طرف مقابل خسته شد و ممکن است شرایط آن‌ها را بپذیرد می‌گویند بیایید مذاکره کنیم. «سپس از "مذاکره" به‌عنوان مکمل فشار استفاده میکنند تا به خواسته‌ی خود برسند.» او در همان سخنرانی گفت که تنها پاسخ ممکن از طرف ایران این است که در برابر آمریکا دست بالا را پیدا کند تا در موضع قدرت باشد. ازنظر او ایران «ابزارهای اعمال فشار» فراوانی دراختیار دارد و باید از آن‌ها استفاده کند. او دقیقا نگفت که منظورش کدام ابزارهاست اما احتمالا منظورش پروژه‌هایی است که ایران اخیرا به‌شدت مشغول آن‌ها بوده است یعنی: ازسرگیری برنامه اتمی خود و تهدید حمل‌ونقل نفت خلیج فارس. منظور او هرچه باشد امروز تهران واقعا دست بالا پیدا کرده است. با این‌که دو ماه پیش موفقیت غیرمنتظره واشنگتن در اعمال فشار واقعی بر اقتصاد ایران در مرکز توجه قرار گرفته بود امروز دیگر خطرخیز شدن منطقه و بی‌ثباتی آن مسئله محوری است طوری‌که بسیاری از رهبران جهان خواستار سازش هستند.

دست بالا پیداکردنِ خامنه‌ای اگر معنی‌اش این باشد که مایل به مذاکرات تازه است در عمل می‌تواند خبر خوبی باشد. مسئله این است که او سال‌ها به مذاکره و سازش بدبین بوده است و اغلب آن را یک ورطه خطرناک توصیف کرده است (به طور مثال مخالفت تند او با

سازش بعد از اعتراضات گسترده سال ۸۸ در ایران یا نصیحتش به حزب‌الله و فلسطینیان درباره چسبیدن به «مقاومت» علیه اسرائیل به جای مذاکره). سخنان تند اخیر او قطعا هیچ نشانی از علاقه به مذاکره با آمریکا ندارد. خامنه‌ای طی ملاقاتش با شینزو آبه نخست‌وزیر ژاپن در ۱۳ ژوئن در سخنانی که از تلویزیون پخش شد به شیوه توهین‌آمیزی اعلام کرد که «ما در حسن نیت و جدی‌بودن شما تردیدی نداریم اما در خصوص آن‌چه از رئیس‌جمهور امریکا نقل کردید من شخص ترامپ را شایسته مبادله هیچ پیامی نمی‌دانم و هیچ پاسخی هم به او ندارم و نخواهم داد.» او در سخنرانی ۲۶ ژوئن گفت که «مذاکره یک فریب است بر سر آنچه که او می‌خواهد. اسلحه در دست شماست جرئت نمی‌کند بیاید جلو می‌گوید اسلحه را بینداز تا من بتوانم هر کاری که می‌خواهم با تو بکنم. هر بلایی می‌خواهم سر تو بیاورم. مذاکره این است... اگر شما حرف او را قبول کردی پدرت درآمده! اگر هم قبول نکردی [تسلیم نشوی] باز همین آش است و همین کاسه دعوا و سروصدا و تبلیغات و حقوق بشر آمریکایی.»

فرمان اجرایی جدید احتمالا باعث تشدید این جنگ لفظی می‌شود اما واقعیت این است که اگر خامنه‌ای مذاکرات را بپذیرد به خاطر این‌که خواهان مذاکره است این‌کار را نمی‌کند بلکه به این خاطر خواهد بود که معتقد است برای حفظ حکومتش ضروری‌ست –حتی اگر مدام مذاکره را تقبیح کند. رهبر ایران در ۱۴ می اعلام کرد که «مذاکره سم است» که یادآور حرف آیت‌الله خمینی در سال ۱۳۶۷ است که گفته بود پایان جنگ با عراق «از نوشیدن جام زهر کشنده‌تر» است. صدور فرمان اجرایی ۲۴ ژوئن از طرف واشنگتن فشار بر خامنه‌ای برای نوشیدن «زهر» و باز کردن راه مذاکرات را باز هم بیشتر خواهد کرد. و او اگر این زهر را بنوشد وقتی است که ناگزیر خواهد بود همان‌طور که در تحمل ناخواسته توافق هسته‌ای سال ۲۰۱۵ نشان داد. خامنه‌ای هر چند عمیقا هم مخالف مذاکره باشد به آن تن خواهد داد منتهی اگر باور کند که برای حفظ نظام ضروری است.

**پاتریک کلاوسون پژوهشگر ارشد مورنینگ‌استار و مدیر پژوهش‌های انستیتو واشنگتن است. مهدی خلجی هموند خانواده لیبتسکی در انستیتو واشنگتن است.*

❖

RECOMMENDED

BRIEF ANALYSIS

Iran Takes Next Steps on Rocket Technology

فوریهٔ ۲۰۲۲ ۱۱

◆

Farzin Nadimi

(/policy-analysis/iran-takes-next-steps-rocket-technology)

BRIEF ANALYSIS

Saudi Arabia Adjusts Its History, Diminishing the Role of Wahhabism

فوریهٔ ۲۰۲۲ ۱۱

◆

Simon Henderson

(/policy-analysis/saudi-arabia-adjusts-its-history-diminishing-role-wahhabism)

ARTICLES & TESTIMONY

Podcast: Breaking Hezbollah's Golden Rule

فوریهٔ ۲۰۲۲ ۹

◆

Matthew Levitt

(/policy-analysis/podcast-breaking-hezbollahs-golden-rule)

TOPICS

انرژی و اقتصاد **(/fa/policy-analysis/anrzhy-w-aqtsad)** سیاست آمریکا **(/fa/policy-analysis/syast-amryka)**

REGIONS & COUNTRIES

ایران **(/fa/policy-analysis/ayran)**